نوێ بوونەوەی ساڵی کوردیو جەژنی نەورۆز

عمر شیخ الله علی

نەتەوە دێرینەکانی سەر گۆیئەم زەوی‌ی مرۆڤ نشینە . هەریەکەیان بەپێی نەریتی کۆنی خۆیان چەند جەژنێکی تایبەتی‌یان هەبووەو هەیە . وەک جەژنی ئایینیو نیشتمانیو سەربەخۆیی ...

لە کوردستانە ئێسكو پرووسكو شوێنەواری مرۆڤی سەردەمی [illegible] ی پێ دۆزراوەتەوە .

نەتەوەی کورد لەوەتی ژیانی تەنیایی ناو ئەشکەوتەکانی واز لێ‌هێناوە [illegible] بۆ پێ‌دەشتەکان هاتۆتە خوارەوە خۆی بە ژیانی کشتوکاڵەوە [illegible]کردووە. ئەم ژیانە نوێ‌یە گۆڕانێکی تەواوی بەسەر هەستو [illegible] هێناوە .

ئەم [illegible] ژیانە دەرفەتێکی لەباری بۆ رەخساندووە بیر لە زۆر شتی [illegible] بکاتەوە .

[illegible] ژیرو بەتواناکانیان . لە ئەنجامی لێ ووردبوونەوەیەکی قووڵەوە [illegible] راستەوخۆ پەیکەری مەبەستەکانیان بپێکن . چاك خراپ [illegible] بیروباوەری نەریت ی جیاجیایان هێناوەتە کایەوە پشتاوپشت [illegible] نەوەکە هاتۆتەخوارەوە لەوەتی کورد هۆگری ئایینی نوێ‌ی ئیسلام [illegible] (١٨ – ٢١) کۆچی لە سەردەمی خەلیفەی دووەم عومەری کوڕی [illegible]) کۆمەڵی دابو نەریتی نەتەوایەتی پێشووی بەلاوەناوە : [illegible]یشیان وەکو چیا بتەوەکانی رۆژگار نەی‌توانیوە کاریان‌لێ‌بکات . وەکو جەژنی نەورۆز . دووری‌یە دابونەریتیەکی کۆمەلایەتی زۆری [illegible] . هەندێکیشیان هەروەك خۆیان ماونەتەوە .

[illegible] ئاوخاكو وسرووشتی کوردستانبووە . مانەوەو بەردەوامی نەورۆز ساڵ بەساڵ نوێ دەبێتەوە . ئەم نوێ بوونەوەش بەردەوامی [illegible] داوە .

خوێندەواری هێژا ئەگەر ئاسۆی‌بیر وەکو پەپوولەبەرهەڵبدەیت بەدوای راستیەكدا بگەرێت کرۆکی بەرەکەی لەم خاکەپیرۆزە چوزەی دەرکردبێ . ئەنجامەکەی‌بیرکردنەوەی هەستی کوردبێ لەئاوخاکی‌خۆی گەشەی ساندبێو پێ‌گەیشتبێو نووسرابێتەوە . کەئەوەمان **چنگ** نەکەوت بەدوای کەلەپووری نەتەوایەتیمان‌دا دەگەرێین بەلکوشتێکی بە نرخی لێ هەڵدەکرێنین لەگەڵ راستیو باوری کوردەکە یەك **دەگرنەوە** .

وارە وارە بژارەی کاکلی مەبەستەکەمان لەپەندو حیساباتی **کوردیەوە** دەست پی‌کرد بۆ گەیشتنە ئەنجامو لە یەکتر گەیشتن چەند گوتەو **پەندی** شیاوی ژیانی کوردەواری دەکەین بەبەڵگە بەڵکو بتوانین راستیەکی **لێ** بەدەست بهێنین ئەم چوار وەرزەی ساڵ بەپێ‌ی سرووشتو **ئاوخاکی** کوردستان . هەر وەرزە کاری گەری خۆی هەیەو ژیانێکی نوێ **پەیدا** دەکات کورد دەڵێ : وەخت شەرمێ لەوەختی ناکا .

بەپێ‌ی حیساباتی سێ مانگ سێ مانگەی ساڵی ئاسایی **هەروەرزە** سێ مانگ دەخایێنێ ئەوەندە هەیە دوو وەرزی هاوینو زستانکار **لە سەر** بەهارو پایز دەکەن واتە درێژە بەخۆیان دەدەن . لەتەمەنی **بەهارو پایزکەم** دەکەنەوە .

کورد دەڵێ : هەتا دەڵێ‌ی بەهار هاوین دیت . وەیادەڵێن :

بەهار بۆ ئەوەندە تەمەنت کورتە ؟ خواغەزەب لەدراوسێ‌ی **خراپ** بگری . ئەگەر بارانی پەڵە زوو کەوت سەرمازوو هات ئەوا لە **تەمەنی پایز** کورت دەبێتەوە . ئەگەر زستانەکە سەروەشین بوو . خۆ ئەگەر زستانەکە دواوەشین‌بوو . دیسان ماوەی چەند رۆژێك لەبەهاری دەخاتە ئامێزی خۆشی

ئەگەر لەتەمەنی زستان ووردبیینەوە دووری‌یە مانگێك پتر لەسێ مانگە نخایێنێ ئەم درێژەی زستانە کارێکی زۆردەکاتە سەردەرامەتی کوردو کاو ئالیكو پاوانی مەروئاژەڵەکانیانەوە .

دیارە درێژەدان نەبوونیو قاتو قوونیو گۆڕان بەسەر ژیانی **مرۆڤو** ئاژەڵو خشۆکەکانیشیان دادێنێ .

هەڵسو کەوتی بەرایێ وەکو ئەمرۆ نەبووە دەسەلات داران **بتوانن لە** هەر کوێ‌یەك بێ بەترومبێلی درێژماوەی هەفتەیەك پێویستی **بگاتە دەست** .

جاران بەحەچە حەچی کەرێ دزو جەردەیی‌و-رووت **کردن ماوەی** ئەوەی نەدەدا خەڵك ئەگەرلێ‌ی برا بچێت لەوشوێنانەی دەورو **بەری** پێویستی خۆی‌ئاژەڵەکانی بێنێت . کەنەی توانی گرانیو قاتو **قوونی** پەیدابووە . قیتارو ترێلەش نەبووە بەچەند رۆژێك لە چوار **قورنەی دنیایێ** شتی پێویستی بگاتەدەست . بۆیەکە گەیشتوونە کۆتایی ساڵی ووتویانە

خدرو لاس ساڵ خلاس دوادوو هەفتەی ساڵی کوردیە کۆتایی پێ هاتنی ساڵی کۆنو نوێ بوونەوەی ساڵی تازەی کوردیە .

مەترسی ژیان کارێکی گەورە دەکاتە سەر ژیانی مرۆڤی کوردەوە کورد

دەڵێ :

هات چلەی زستانێ داك کیژی خۆی فرۆت لۆنانێ .

تا خۆی لە مەترسی نەبوونیو برانی ئەم وەرزە ، خۆیپێ رزگار بکات .

وەیا کورد لەپەندێکی تردەڵێ :

رەشەمەرەشکی رووا بەتاڵ دەکا جەوارو کەندووا ، بەشەردێنی بووكو خەسووا .

ئەم پەندە برانو نەمانی ئازووقە پیشان دەدات .

وەیا لەپەندێکی تر دەڵێ :

جۆتیار ژنێ لە رەشەمەی تەراقەدا ، لەئاداریێ مارەی دەکاتەوە ژیان ئەوەندە لە جووتیاری کورد خۆ وێك دینێتەوە ، هاوبەشی ژیانی پێ بەخێونەکریو بەرێوە نەچێ ، هیچ بەدی ناکات چ بکات ، ناچار مایەی خۆشی کەژنەکەیەتی بەناچاری دەستی لێ بکاتەوە چ تەنگیەك لەمە پر مەترسی تر دەبێ .

لاس دواهەفتەی زستانە چوار رۆژ بەر زستان دەکەوێت سێ رۆژی بەر بەهار دەکەوێت ، ئەم سێ رۆژەپیێی دەڵێن جۆرك هاوێژ کە دەکاتە (١٨ - ١٩ - ٢٠) ی ئاداریێ مەبەست لە جۆرك هاوێژ ئەوەیەکە ئەم سێ رۆژەپیێی دەڵێن جۆرك هاوێژ ئەوەیەکە ئەوانەی دەچوون بۆ دەرەوەو سەردانی خزمان لەرێگا جۆرکی کاو ئالێکیان نە دەبرد لە گەڵ خۆیانە ، وولاغ تێر دەخوات . کە دوارۆژی چلە نەما (٤٥) چرکە رۆژ درێژدە بێتەوە لەم رۆژەوە دەبێتە بازە بەران واتە شەو وروژ (٥ر١ - ٢) چرکە زیاد دەکات ، پەنگری یەکەم دەکەوێت ، دووەم پەنگر لە (١٨)ی ئاداریێ دەکەوێت ، سێیەمیان لەسەری ئادارو نیسانی دەکەوێت .

سەیرکە لە جۆرك هاوێژ کە لە (١٨)ی ئادارەوەیە چەند پەند ووتراوون :

(١٨) لە ئاداریێ مەلکەزەن دینەخواریێ دەنگ دەکەن لەبواریێ .

(١٨) لە ئاداریێ بەفر بکەوی هەتا گێی داریێ ، نامێنێ هەتا ئێواریێ .

(١٨) لە ئاداریێ مەیگرە بە بواریێ .

خوێندەواری بەرێز بەحیسابی کێلەشین - کوێستان - نەورۆز ، زستانو بەهار لێك نەبوونەوە تانەگاتە (٢١)یمانگی ئاداری کەهیچ مەترسیەك نەمینی

لەم دەشتی گەرمیانە بەپیێی حیساب گرانی گەرمێن دەیکەنبە بەهار جاروایە ساڵەکە هۆش دەبێ زوو بەهارێکی خۆش دێت ، جارێکیان خێلی بندیانو مەرزان لەم دەشتی هەولێرە دەچنە دەشتی کاولە قەراجی هەواریان نوێ دەکەنەوە ، پەنیرو ماستو لۆر کراشەی دەکرد . ساڵیان لێ دەگۆری دەیکاتە بەفرو زریان مەرو ماڵاتەکانیان قڕ دەبێ دەمیان ووشك دەبێ .

ئەم رووداوە بووە بەپەند دەڵێن :

بەبندیانو بەمەرزان هەریان کردە هیشکەنان .

لەئێوارەی (٢١)ی ئادار دنیا دەگۆرێ ئەوی گیان لەبەروبوونەوەرە دێنەدەرەوە ، زستانو بەهار لێك دەبێتەوە ، مەترسی ژیان نامینێ ، ساڵی نوێ دەست پێدەکات .

ئەم جەژنی نەورۆزە ، جەژنێکی نەتەوایەتی کوردە ، گشت ساڵێك کورد یادی دەکاتەوە ، ئەم جەژنە بەندە بەنەتەوەی کورد ، تاکوردمابێ ئەویش هەر دەمینێو لەبرەودا دەبێ .

هەر چەنداوەکی دەسەڵات داران وفەرمانرە وایانینەتەوەکانی کوردیان لەگەڵ دەژینو دەسەڵاتیان بەسەردا زاڵە ، ناوە ناوە بەرهەڵستی ئەم جەژنە پیرۆزەیان کردووە ، بەڵام ئەنجامی هەر مایە پووچیو بێ نرخیان بۆماوەتەوە .

بەڵێ هەموو ساڵێك سەر لە نوێ بەهارێکی نوێ ، ژیانێکی نوێ دەژێتەوە گشتبوونەرێکی بەم لاو بەولادا پەردەی لێدەکەن ژیانێکی تازە سەرلەبەر دەگرنەبەر ، ساڵێکی نوێ دەخرێتە سەر ساڵەکانی پێشوو .

ئەنجام

١ ئەم جەژنی نەورۆزە پەیوەندی بە ئاوخاکەوە هەیە میللەتەکەی لە ئاکامی تاقی کردنەوەی مێژوویکی دووروو درێژ هێناویەتە کایەوە .

٢ - بێجگە لە گەلی کورد ، گشت گیان لە بەران وخشۆکەکانی ئەم کوردستانە دێنە دەرەوەو دەبۆژێنەوەو خۆشی سەرلەنوێ هەموو لا دەگرتەوە .

٣ - کورد دەڵێ :

خدزو لاس ، ساڵ خلاس . بەئاشکرا کۆتابی هاتنی زستانو هاتنی ساڵی نوێ نیشان دەدات .

٤ - هەرەوەزو کۆشش کردن لەمەترسییەکی گەورە کەزستانی سەختەو خەڵك بەکۆمەڵ لەبرسان دەمرنو ئاژەلەکانیان قڕدەکات ، بەهاری نوی رزگاریان دەکات .

٥ - باڵندە گەرمەستیرەکان دەگەرێنەوە .

پەراوێز

* وشەیەکی لێکدراوە بە واتای رۆژی نوێ - رۆژێکی نوێ لە ساڵی نوێ بووەوە دێت ، ئەم ووشەیە(نەو) لەفۆلکلۆر بە کارهاتووەو دێتوەك :

باران کام باران فەسلی نەو بەهار کەمار (ڵ) دەچووبۆخوار .

بووەبە - نوێ ، نوو ،نی هەر بەیەك برگە ماوەتەوە .

ووشەی ، رۆز - بووەبە- رۆژ ، خۆر ، هور - زمانیش بەریاسای گۆران دەکەوێت .

○